

גמ' קידושין לג:

רב נחמן בר כהן וזאת אומרת "רכוב כמחלך דמי ש"מ איבעיא להו מהו לעמוד מפני ספר תורה ר' חלקיה ור' סימון ור' אלעזר אמרי 'קל וחומר' מפני לומדיה עומדים מפניה לא כל שכן ר' אלעי ור' יעקב בר זבדי

ברכי יוסף יו"ד סי' רמו, כא

ומאחר שכן מאי יועיל מאי ידיעין דמחיל בלב שלם ורצון גמור, הא אין מחילתו מחילה, דשונה הלכות אינו יכול למחול כבוד תורה, דדוקא רב שמחל כבודו מחול, דתורה דיליה היא, אבל כל השונה הלכות לאו גברא רבה הוא, ואכתי אין התורה נקראת על שמו אלא תורת ה', וכדאמר רבא פ"ק דע"ז (יט, א) ²⁹.

שיחת מלאכי השרת פ"ב

ושתהיה התורה קנינם. וכמו שאיתא בעבודה זרה שם לעולם ילמוד אדם ואח"כ יהגה, שנאמר ובתורת ה' והדר ובתורתו יהגה, והיינו שהלימוד הוא שלומד דבר אחר, וזהו כאשר התורה תורת ה' והוא למדו. אבל כאשר היא תורתו אז נקרא יהגה, וכל הגיון בלב כדפירש רש"י [תהלים א], וכמו שנאמר והגיון לבי, והיינו שכבר קבוע דברי תורה בכל לבבו, כדרך שאמרו [בויקרא רבה יז, א] דמסילין דאורייתא כבושין בלבבון, ואז נקרא תורת. אבל לומדיה הוא רק תורת ה', ובזה יש קל וחומר אליה שעדיין היא חשובה מהם, רק כאשר היא

הקדמת השב שמעתתא – אות ע'

ונ"ל לפמ"ש בספר תפארת ישראל (ס"פ ס"ט), דכאשר נתבונן במעשה הבורא כל הנבראים צריכין תיקון ועשיה, כדאיתא במדרש כל אשר ברא בששת ימי המעשה צריך תיקון ועשיה אחרת, חטין צריכין לטוהן, החרדל צריכין למותק, ומפני כי התורה ניתנה מוה"ש ע"י נביא, ומעלת השכל גדולה מנביאות, וכדאמר' (ב"ב יב.) וחכם עדיף מנביא, וכמו שפעולת השכל גדולה מהטבע כמו כן היא גדולה מנבואה, ולכן החכמים הם עיקר התורה והשלמותה, ומש"ה אתו רבנן ובצרי לה חדא וכו'. והתורה בא לעולם כמו כל הטבעים שלא באו מבוררים רק האדם בשכלו מבורר והשכל מבורר הנבואה וכו'. ובמדרש (תנחומא פר' תזריע פ"ה פ"א) שאל טרנוסרופוס את רבי עקיבא איזה מעשים נאים וכו', הרי שאפילו מעשה הש"י צריך תיקון וכו'. ואל יפלא בעיניך איך יוכל האדם לברר בחכמה דברי הנבואה, וכמו כן איך החכמה מבררת הטבע שברא הש"י, משום דהכל מוה"ש הטבע והחכמה והנבואה הבריאה והתיקון, ע"ש. וזה כוונתם ז"ל הני טפשי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי רבנן, דעיקר תיקון והשלמות התורה ע"י החכמים דבצרי חדא, וה"ז כמי שיש לו כרם מלא גפנים נטע שורק ואדם אין לעבוד את אדמתה, הנה כרמו כלא היה, אולם אם ישכור פועלים ויעבדו עבודת הכרם ויעשו ענבים בקרן בן שמן, אז הידד הידד יקראו הדורכים, כרם חמד ענו לה, ומ"מ לא יהיו הפועלים מיטב קנינו כי הכרם הוא העיקר, אך הוא צריך אל הפועלים ובלעדם לא יכון. וכמו כן הוא בתורה אם אין ת"ח לברר ולתקן והיה כדברי ספר החתום, שאין לך מצוה מפורשת בתורה, תפילין לא נודע כמה פרשיות ומה לכתוב, וכן ציצית, ומזוזה, ושעטנז ורבות כנה, ובמלקות בצרי חדא, ובלעדי הת"ח התורה כלא היתה, אבל אם כבר החזקנו ידי המחזיקים הת"ח המתקנים אותה, וכבר אכלנו את לחמה ויינה שתינו, אז היא העיקר ולא פועלים, כמו המורגליות בתחילת מציאתה סתומה ומכוסה ואינה חשובה מאומה, וכשיש עבד נוקב מורגליות אז הוא יעשנה ויחשיבנה מאוד, אמנם לא יחשב העבד לעיקר כ"א המורגליות. וכן התורה אם מפני לומדיה אנו עומדין שהם הפועלים וכבר תקנו אותה והשלימוה, מפניה לא כ"ש שהיא העיקר, והבן.

עניין: כמה טפשי שאר אינשי דקיימי

מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברא רבה

מהרי"ט קידושין לג:

וקשה דיהיב טעמא דלילו בס"ת מ' כתיב ואתו רבנן צנרי חדא, אלמא אס לא רבנן עדיפי דאתו וצנרי דלדאורייתא. וי"ל דהכי עבד ק"ו דמפני לומדיה אף על גב דלאו גברא רבה הוא אלא שהוא בעל שמועות ותלמודו זידו וזה שקנה חכמה שאמרה תורה והדרת, תורה עזמה לא כל שכן, והרי אין אנו חולקים לו כבוד אלא מפני תורתו, והתם עבד ק"ו מתורה לגברא רבה מורה הוראות דעדיף, פירוש שהוא יודע לפרש התורה כדקאמר ואמי רבנן וצנרי דלדאורייתא, דנפקא ליה מאת ה' אלוקין תירא כדפי' לעיל¹⁶⁵.

מהר"ל נתיב התורה פ"א

ובפרק בתרא דמכות (כ"ב ע"ב) אמר רבא כמה טפשי שאר אנשי דמקמי ספר תורה קיימי ולא קיימי קמי גברא רבא שהרי התורה אמרה ארבעים יכנו ואתו רבנן ובצרי חדא עד כאן. בא להודיע על מעלת החכם, שלא יאמר האדם כי בעל התורה הוא כמו שאר אדם ואין שם תורה נקרא עליו רק אדם שיודע תורה, ודבר זה אינו רק כי התלמיד חכם כמו עצם התורה ויש לו דמיון גמור אל התורה. ובדאי דבר זה הוא הטעם שאמרה התורה (דברים י"ד) לא תסור ימין ושמאל מכל אשר יורוך, כי החכמים הם עצם התורה גם כן, וכמו שגזר השם יתברך ונתן התורה לישראל כך נתן החכמים והם גם כן עצם התורה כי לא דבר רק הוא דבריהם, ואין כאן מקום להאריך והארכנו במקום אחר. ובפרק חלק (סנהדרין צ"ט ע"א) המבזה תלמיד חכם הוי מגלה פנים בתורה, כי התלמיד חכם הוא עצם התורה. ומביא ראיה כי החכמים הם עצם התורה, שאם לא כן לא היה בידם כח למעט מן ארבעים מכות. אפילו יש בידם דרש מכל מקום אם לא היו החכמים עצם התורה אין ראוי לפחות דבר מן התורה על ידי החכמים שדרשו או קבלו כן, כי הם פותחים מן התורה כי בתורה כתיב בפירוש ארבעים יכנו, אלא שגם החכמים עצם התורה והתורה יש בה כח לפרש התורה. ולכן אמר כמה טפשי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברא רבא, כי גם הם עצם התורה ולכן יש כח בת"ח למעט על פי דרשות שלהם וחכמתם אחד מן המספר:

ר"ן קידושין לג:

ומה מפני לומדיה עומדין מפניה לא כל שכן. והא דלדאורייתא דמסכת מכות (כג:) כמה טפשי הני אינשי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברא רבה לאו משום דעדיף גברא רבה מספר תורה דהא איפכא אמרי' הכא אלא לומר דכיון שאלמלא הם היתה התורה כרוכה ומונחת ואינה מפרשי לה כדלדאורייתא דהא דלדאורייתא כתיב (דברים כה, ג) ארבעים יכנו ואתו רבנן וצנרי להו חדא כמה טפשי יניחו דלא סברי דכשם שראוי לעמוד מפני ספר תורה כך ראוי לעמוד מפני לומדיה. ובתוספות אמרו (מוס' הרא"ש ד"ה מפני) דהתם הכי קאמרינן כמה טפשי הני אינשי וכו' דהא למיקם מקמי ספר תורה לא ידעינן אלא מקל וחומר דגברא רבה: